

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1928 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande vägsyn.

(2:a avd.)

Jordbruksutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) nr 175 i första kammaren av herr *Sederholm m. fl.*, likalydande med nr 368 i andra kammaren av herrar *Osberg* och *Lundqvist* i Baggarbo, vari hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning på vad sätt kontrollen över vägunderhållet av de allmänna vägarna lämpligen bör anordnas samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda;

2) nr 367 i andra kammaren av herr *Bergström* i Bäckland, i vilken hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående bestämmelserna för den i väglagen bestämda synen av de allmänna vägarna i syfte att denna kommer att utföras av sakkunniga personer så ock i övrigt att få dessa bestämmelser utformade efter för vägväsendet mest gagnande synpunkter samt för riksdagen framlämna det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Bestämmelserna angående *tillsyn å väghållningen* återfinnas i 34 och 35 §§ av gällande väglag och innehålla huvudsakligen följande: konungens befallningshavande tillkommer att övervaka vägarnas behöriga underhåll och vidtaga därför erforderliga åtgärder. Närmast under konungens befallningshavande utövas tillsynen över vägväsendet av landsfiskalen med biträde av fjärdingsmän i enlighet med väglagen och de särskilda föreskrifter, som av konungens befallningshavande meddelas. Årligen skall *vägsyn* hållas av landsfiskal med biträde av två nämndemän. Sådan syn bör förrättas tidigt på våren eller sent på hösten å tid som konungens befallningshavande bestämt. Det ankommer på vägstämman att besluta, att, till utrönande av huruvida vid vägsynen befunna brister blivit avhjälpta, *formlig efterbesiktning* skall äga rum. Sådan besiktning förrättas av landsfiskalen med två nämndemän. Vägsyn och formlig efterbesiktning skola i viss ordning på förhand kungöras. Protokoll skall vid dessa förrättningar föras, vari bland annat befunna brister samt sättet och den uppskattade kostnaden för *Bihang till riksdagens protokoll 1928. 10 saml. 5 häft. (Nr 10—13.)*

Gällande bestämmelser rörande tillsyn å väghållningen.

deras avhjälpande antecknas. Dessa protokoll skola i stadgad ordning hållas tillgängliga för de väghållningsskyldiga och i vad angår vägunderhåll, som åligger vägkassan, delgivas vägstyrelsen. Påsynade brister skola inom stadgad tid botas, vid äventyr av böter samt påföljd därjämte, att bristerna mot lega avhjälpas. Stanna vid vägsyn eller formlig efterbesiktning förrättningsmännen i olika meningar gäller vad de flesta säga. Har var sin särskilda mening gälle landsfiskalens. *Tillfälliga* emellan de årliga vägsynerna uppkomna brister skola, där saken sådant uppskov tåla kan, väghållare eller vägfogde anmanas att inom viss kort tid avhjälpas vid äventyr som ovan är nämnt. Försittes denna tid, eller är bristen av beskaffenhet att dröjsmål med dess avhjälpande kan medföra våda för vägfärdande, skall landsfiskalen ofördröjligen på lämpligt sätt låta bota skadan.

Tidigare förslag till ändrade bestämmelser rörande tillsyn å väghållningen.

Enligt det vid 1922 års riksdag framlagda förslaget till ny väglag — vilket såsom bekant avsåg avskaffande av vägunderhållet in natura samt vägdistriktens utvidgande till att omfatta landstingsområdena ävensom inrättande hos vägstyrelserna av befattningar för tekniskt utbildad personal (vägdirektör, vägmästare) — skulle tillsynen å väghållningen delas mellan länsstyrelserna (med biträde av landsfiskalerna) och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sistnämnda styrelse med uppgift att utöva den allmänna tillsynen över att väghållningen utfördes på ett i tekniskt avseende tillfredsställande sätt. Härvid förutsattes givetvis, att med den nya organisationen i övrigt skulle följa, att den lokala tillsynen komme att få en helt annan karaktär än dittills samt allenast bestå i ett konstaterande av brist, utan angivande av sättet för dess botande. Den gamla vägsynen skulle alltså hava bortfallit. Redan under förarbetena till lagen hade emellertid meningarna åtskilligt brutit sig då det gällt att uppdraga gränserna mellan länsstyrelsernas och väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tänkta uppgifter i detta avseende. Den reservation till 1922 års vägutskotts utlåtande, vari yrkades huvudsakligt bifall till lagförslaget, innefattade också en jämkning på denna punkt, i det att däri varken intagits väg- och vattenbyggnadsstyrelsens uppgift med tillsynen å väghållningen eller inrättandet av de tekniska befattningarna hos vägstyrelserna. Sedan emellertid lagförslaget fallit, har tid efter annan inom riksdagen motionsvis gjorts framställning om ändrade bestämmelser rörande tillsynen å vägunderhållet. Sålunda föreslogs vid 1925 års riksdag i en motion, att vägsynen skulle helt slopas i de vägdistrikt, där vägkassan övertagit underhållet av vägarna, och i en annan, att landsfiskals och nämndemäns självskrivenhet till förrättande av vägsyn skulle upphöra och garanti vinnas, att vägsyn förrättades av sakkunniga personer. I jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande i ämnet avstyrktes dessa motioner under anförande av bland annat följande:

»Väl finner utskottet, att det nuvarande förfarandet vid vägsynen, liksom mycket annat i gällande väglag, saknar tillräcklig anpassning till de förhållanden, som under de senare åren utvecklats sig på vägväsendets område. Frågan huru den allmänna tillsynen över väghållningen bör för framtiden

ordnas torde emellertid vara beroende av åtskilliga omständigheter, som under den allttjämt pågående snabba utvecklingen på berörda område ännu icke låta sig klart överblickas. Det torde därför icke vara möjligt att nu angiva några bestämdare riktlinjer för åtgärder i berörda avseende. De uppslag, som i sådant hänseende framförts i motionerna, har utskottet i varje fall icke nu velat förorda. Utskottet anser sig emellertid med säkerhet kunna påräkna, att detta spörsmål, jämte andra olösta frågor beträffande vägväsendet, är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.»

Jämväl vid 1926 års riksdag väcktes en motion i ämnet, som gick ut på att de två nämndemännen ensamma skulle besluta vid vägsynen och landsfiskalen blott medfölja såsom sekreterare.

Jordbruksutskottet avstyrkte även denna motion med hänvisning till föregående års förberörda utlåtande, varefter riksdagen avlog motionen.

Innan utskottet ingår på behandling av de föreliggande motionerna vill utskottet vidare bringa i erinran den uppfattning rörande vägfrågornas allmänna läge, som uttalades av chefen för kommunikationsdepartementet vid framläggande vid 1927 års riksdag av förslag till åtskilliga ändringar i den gällande väglagen:

*Vägfrågornas
allmänna
läge.*

»Under de år, som förflutit, sedan Kungl. Maj:t, på sätt förut nämnts, framlade förslag till ny väglag, hava förhållandena på vägväsendets område undergått en betydande förändring. Efter det år 1921 väghållningsdistrikten beretts möjlighet att övertaga vägunderhållet, har denna möjlighet begagnats i stor utsträckning. För närvarande hava omkring 70 procent av rikets väghållningsdistrikt helt övertagit vägunderhållet, och i ett stort antal av de övriga distrikten har underhållet partiellt överflyttats på vägkassan. Resultatet härav har visat sig i en avsevärt förbättrad väghållning, och det torde kunna påstås, att vägarna numera i allmänhet äro i bättre skick än för några år sedan. Till följd av väghållningsdistrikternas övertagande av vägunderhållet få de väghållare, som förut utfört detta underhåll, i stället erlagga vägskatt och, där hela vägunderhållet övertagits, beräknas statsbidraget på den verkliga underhållskostnaden. Därigenom har en viss utjämning av vägbördans fördelning ägt rum. För vinnande av ytterligare utjämning är likväl en förstoring av väghållningsdistrikten i många fall allttjämt önskvärd.

Den genomgripande utvecklingen å vägväsendets område, som sålunda sedan någon tid äger rum, fortgår oavbrutet. Allttjämt framkomma problem, som kräva sin lösning, varom de ofta förekommande ändringarna i väglagen bära vittne. För en ändamålsenlig reglering av åtskilliga svävande frågor synes ytterligare erfarenhet krävas; den hastiga utvecklingen skulle eljest lätt kunna medföra, att vidtagna anordningar snart nog befunnes föråldrade. Vid sådant förhållande finner jag mig icke nu kunna tillstyrka framläggande av förslag till ny väglag, utan synes uppgiften lämpligen böra begränsas till vidtagande av sådana partiella förändringar i gällande lagstiftning, som äro ägnade att avhjälpa de mest framträdande bristerna däri.»

Denna uppfattning, som 1927 års jordbruksutskott förklarade sig i stort sett dela, torde allttjämt äga giltighet.

Motionerna.

I de likalydande motionerna I: 175 och II: 368 anföres nu såsom stöd för framställningen bland annat följande:

»Automobiltrafikens hastiga utveckling med därmed starkt ökade krav på beskaffenheten och underhållet av våra allmänna vägar har hastigt framtvingat en omläggning av vägunderhållets hela organisation. Då det förr var tillfyllest, att vägunderhållet utfördes huvudsakligen genom påförande av grus eller annat lämpligt väglagningsämne, en, högst två gånger årligen, måste nu, om vägarna skola motsvara de fordringar, som för närvarande ställas på dem, underhållet ständigt fortgå och uppkomna bristfälligheter omedelbart avhjälpas, om ej skadan hastigt skall ökas och kostnaden för dess botande mångdubblas.

Under denna snabba utveckling av vägunderhållet hava emellertid bestämmelserna för kontrollen över dess utförande kvarstått oförändrade.

Uppenbarligen kan ej denna kontroll över vägunderhållet under nuvarande förhållanden vara vare sig tidsenlig eller effektiv. Landsfiskalernas och nämndemännens kompetens för uppdraget kan i många fall starkt ifrågasättas. Då vägarna numera kräva ett kontinuerligt underhåll och uppkomna brister böra botas allt efter som de uppstå, borde givetvis vägsynenämnderna utgå ifrån det förändrade utgångsläget för besiktningen och inskränka sig till att pådöma bristens avhjälpande samt i övrigt tillse, att underhållet skötes rationellt. Mycket ofta förekommer dock, att vägsynenämnderna allt fortfarande, som under naturavägunderhållets tid, pådöma grusning å långa vägsträckor, med så och så mycket grus, vilket arbete skall vara utfört till viss dag, oberoende av om vägen under mellantiden är våt eller torr, tjälad eller otjälad. Icke nog med att en god väg bana på så sätt många gånger alldeles i onödan försämras för trafikanterna, utan underhållet förädlas dessutom genom sådana olämpliga ålägganden från synemännen. Givetvis kan en mera kraftig grusning då och då erfordras på en viss vägsträcka, men tiden för arbetets utförande bör anpassas efter väderleksförhållandena m. m., så att arbetet verkställs, då vägbanan har förutsättning att bäst kunna tillgodogöra sig gruset, och får under alla förhållanden ej motiveras med att den eller den dagen blir det vägsyn. Vidare ligger det i sakens natur, att, om vägdistriktets maskiner och personal skola kunna på bästa sätt utnyttjas, underhållsarbetena inom distriktet måste ske med en viss cirkulation å de olika vägarna, för att resultatet skall bli i såväl tekniskt som ekonomiskt avseende tillfredsställande.

Under tiden mellan de ordinarie vägsynerna är emellertid kontrollen synnerligen bristfällig och otillräcklig. Landsfiskalernas av en mångfald andra bestyr upptagna tid och intresse gör det ej möjligt för dem att utöva den sakkunniga, kontinuerliga kontroll, som numera är erforderlig. Vägarnas tillstånd under denna tid blir då mest beroende på vägunderhållarnas sakkunskap och goda vilja.

Visserligen har i det hänseendet mycket vunnits genom vägdistriktens övertagande av underhållet, dock ej så mycket att kontroll från det allmännas sida av vägunderhållet kan anses obehövlig. Även med avseende på vägstyrelsernas vägunderhåll framträda betydande skillnader, och i de fall, där de för större eller mindre delar av distriktet överlämnat underhållet till entreprenörer, är en sådan kontroll från det allmännas sida starkt påkallad.

Huru en sådan åter under nuvarande förhållanden bäst bör anordnas är en fråga, som tarvar en ingående utredning, innan beslut om förändrade

bestämmelser i detta avseende fattas. Det torde kunna ifrågasättas, om ej denna kunde lämpligen anordnas genom särskilda därtill förordnade vägkontrollörer, ett uppdrag, som länsstyrelsernas vägsakkunniga i första hand borde vara skickade att fylla.»

I huvudsak samma synpunkter återfinnas i motionen II: 367.

Såsom framgår av det föregående har jordbruksutskottet redan tidigare hyst den uppfattningen, att det nuvarande vägsyneförfarandet saknar anpassning till de förhållanden, som under de senare åren utvecklats på vägväsendets område. Att så är förhållandet torde nu knappast av någon bestridas. Då vår nuvarande väglagstiftning bygger på vägsynen såsom huvudmedel för det allmännas tillsyn å väghållningen, följer härav, att det viktiga statsintresse, varom är fråga, för närvarande måste anses vara synnerligen bristfälligt tillgodosett. Uppenbarligen framträder för varje år detta otillfredsställande läge allt starkare. Vid sådant förhållande — och då utskottet, såsom förut berörts, delar den uppfattningen, att i avvaktan på en ny väglag efter hand måste vidtagas sådana partiella förändringar, som äro ägnade att avhjälpa de mest framträdande bristerna däri — anser även utskottet, att lösningen av förevarande spörsmål icke längre bör undanskjutas. Med hänsyn till ämnets invecklade natur och då några bestämdare hållpunkter för frågans lösning i dess nuvarande outredda skick icke torde kunna framläggas, har emellertid utskottet för sin del velat tillstyrka en förutsättningslös utredning i ämnet.

Utskottet.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I:175 och II:368 samt II:367 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att erhålla av numera rådande förhållanden betingade ändrade bestämmelser rörande det allmännas tillsyn å väghållningen samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 13 mars 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Sederholm, Nilsson i Kabbarp. Linders, Andersson i Fältenborg, Boberg, Sjöblom, Lundell och Tjällgren; samt

från andra kammaren: herrar Johansson i Uppmälby, Olsson i Broberg, Sköld, Uddenberg, Pettersson i Bjälbo, Carlström, Andersson i Prästhol och Andersson i Grimbo.